

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Невена Славева Филипова, член на научното жури за придобиване на научната и образователна степен „Доктор“ от Мирела Николаева Кючукова, докторант редовна форма на обучение, област на висше образование Педагогически науки, по професионално направление 1.2 Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика/ философия на образованието/

Дисертационният труд на Мирела Кючукова е на тема“ Православният дискурс в учебното съдържание по религия в началното училище – мирогледни проекции“ и е структуриран в увод, три глави, изводи, препоръки, библиография и приложения. В увода са формулирани обект, предмет, цел, задачи, хипотеза, методи на изследване и етапи на изследването.

В параграф първи на първа глава докторантката представя някои идеи за съвременното религиозно образование. В контекста на постоянните обществени промени, носещи различни ценностни системи и светоглед, Мирела Кючукова се опитва да изясни позицията на църквата като авторитет и мястото ѝ в живота на всеки човек и обществото като цяло. Търси връзката между:

- православие и постмодернизъм с неговите основни характеристики/ индивидуализъм, плурализъм и секуларизация в качеството на универсална религия на новото време;
- постмодернизъм и образование с идеята образоването да е индивидуално и персонално;
- религиозното образование в постмодерното общество, където предизвикателствата пред обучението по религия са свързани със „състезателния дух и материализма“;
- посмодернизма и църковното разбиране за свободата на човека – в избора между добро и зло;

Част от разсъжденията в тази глава се отнасят до съвременното религиозно образование у нас и в света като цяло. Коментирани са:

- конфесионален и неконфесионален тип религиозно образование;
- задължителен и незадължителен тип религиозно образование;
- българският опит в съвременното религиозно образование;
- кратка ретроспекция на религиозното образование в България;
- някои юридически основание за религиозното образование у нас;

Втора глава е посветена на религиозното образование в България и неговите философски/мирогледни/ проекции в началното училище. Философската насоченост на тази глава е свързана със:

- изясняване на понятието „мироглед“ – дефиниции, идеи, видове мироглед;
- съвременните схващания за мирогледа;
- формиране на научен мироглед в съзнанието на учениците от началното училище, както и религиозен такъв като част от мирогледа на учениците;
- някои философски проекции в учебниците по религия в началното училище;
- „мирогледната равнина“/фиг.3/, позициите в която определят ценностните ориентации на хората, т.е. различните им мирогледи, които общо формират т.н. „интегрален мироглед“/ позицията между „аз“ и „другите“/;
- т.н. „ежедневен мироглед“, формиран от средата, в която индивидът живее;

Специално място в тази глава е отредено на учебното съдържание и ролята му за формиране на мирогледа. Очертани са :

- психо-социалните характеристики на учениците от начална училищна възраст, когато се слагат основите на морала, усвояване на морални норми и правила за поведение“;
- схващанията на различни автори за духовно-нравственото израстване на малките ученици;
- религиозните знания като част от всички знания, изграждащи светогледа на децата;
- ролята на религиозното образование за формиране на личен мироглед;
- компетентностите на учителя по религия, в контекста на светоусещането на децата;

Анализирани са учебниците по Религия в началното училище от различни авторски колективи. Направен е опит за сравнение на учебниците по отношение съдържанието и използваната методика. По специално е анализиран учебника по религия с автор Лекгоступ от 2013 г., който според докторантката позволява създаване на по-благоприятна атмосфера за работа чрез използване на различни дидактични методи.

Трета глава е същинската част от дисертационния труд. Мирела Кючукова прави контент-анализ на учебното съдържание по Религия-Православие в 3 клас с цел:

- идентифициране на мирогледните представи в учебниците;

- разкриване съотношението им за религиозния, философския, научния и ежедневен мироглед;
- Задачите, които си поставя са доста на брой и амбициозни. Посочени са
- етапите и количествените и качествените единици на анализа;
 - популацията/съвкупност от текстове или фрагменти/;
 - резултатите от концептуалния анализ на учебника на Св.Синод на БПЦ ;
 - корелационен анализ на мирогледните представи, включващ религиозен, ежедневен, философски и научен мироглед;/ диаграма 2/
 - сравнително разпределение на мирогледните представи – диаграма б;
- Съществена част от трета глава е конституирането и апробирането на мирогледен модел на религиозното образование в България. Направено е анкетно проучване в 2 училища, с 55 ученици от трети клас., а резултатите са представени графично.

Достойнствата на дисертационния труд на Мирела Кючукова се отнасят до:

- 1.Проучва един много актуален проблем на съвременното образование и общество.
- 2.Задълбоченият анализ и коментари в текста показва познаване на проблематиката в дълбочина.
- 3.Направените препоръки към обучението по религия и учебниците ще бъдат полезни за работата на учителите по религия.
- 4.Апробираният модел на религиозното обучение ще допринесе за усъвършенстване работата по религиозното обучение на малките ученици.

Бележките ми към труда са следните:

1. Някои от задачите могат да се обединят/ напр. 4 и 5/.
2. Главите нямат наименование – вероятно докторантката така е преценила.
3. Текстът в първи параграф на глава първа ми се струва доста накъсан./ например текста , свързан с „постмодернизма“ може да се обедини в една точка – постмодернизъм – същност, възникване и основни характеристики.

Заключение. Направените бележки не омаловажават достойнствата на труда на Мирела Кючукова. Предлагам на членовете на научното жури да присъди на Мирела Николаева Кючукова образователната и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, докторска програма „ Теория на възпитанието и дидактика“/

философия на образованието/ и предложи на ФС на факултета по Педагогика за утвърждаване.

05.07.2021 г.
Благоевград

Рецензент:.....
/ проф. д-р Н. Филипова/